

DE BANS, BASSES I BALLS

Notes sobre Tavertet a la segona meitat del segle XVIII

De la informació que proporciona el registre de la cúria dels termes del baró de Savassona que va de 1762 a 1797¹ extraïem aquí tres aspectes molt diferents però tots tres prou interessants i suggerents.

En primer lloc, els bans publicats al terme de Tavertet en aquell període. Els bans eren, com avui, disposicions o ordres dirigides a tota la població en general. Ara els bans normalment es penjen a l'Ajuntament o a un lloc establert. Antigament, també s'acabaven penjant, però tenint en compte que molta gent no sabia llegir, per tal que no poguessin al·legar ignorància els bans també es feia pregonar, es feien llegir de manera alta i clara en llocs públics establerts. L'interès dels bans és que normalment reflecteixen quines eren les problemàtiques o els conflictes comuns. I la recurrència dels temes en els bans successius sol indicar que aquests bans no tenien massa eficàcia i que la gent seguia incomplint-los.

L'esmentat registre de la cúria del baró recull nou bans pregonats a Tavertet entre 1765 i 1797, i és interessant constatar que el continuu és sempre el mateix.

Vegem el text del ban de 1765 (f. 28v del Registre), que es fa després de l'elecció de regidors i batlle del terme (càrrecs que tractem en un altre lloc):

A todas y qualesquier personas de qualquier estado, grado y condición que sean, se notifica y manda de orden del honorable Joseph Subiranas, labrador, bayle nuevamente elegido del lugar y términos de Tavertet y Serarols, obispado y corregimiento de Vich, por el noble Dn. Antonio de Ferrer, Lupiá, Vila y de Sabasona, señor jurisdiccional de los dichos lugar y términos, de consejo de su magnífico assessor infrascrito.

Primo, que persona alguna no pueda alquilar casa alguna a persona que no sea de los dichos lugar y términos sin licencia del bayle, pena de veinte y cinco libras aplicaderas según Reales Edictos.

Otrosí que persona alguna no pueda permitir juego alguno ni jugar en casa ni fuera de ella en el día de fiesta, que no sean celebrados los divinos officios, baxo la pena de tres libras aplicaderas según Reales Edictos.

Otrosí que persona alguna no pueda hazer daño en dichos términos a los frutos, hierbas, árboles, cortar estes ni hazer pasturar ganado en tierras ajenas sinó en las propias, baxo la pena de tres libras aplicaderas en el modo dicho.

Y para que nadie pueda allegar ignorancia se manda despachar y publicar el presente en el lugar acostumbrado.

Dado en Vich a los veinte y un días del mes de enero de mil setecientos secenta y cinco.

Com diem, probablement tot i ser ordres prou clares i senzilles no es devien complir perquè el senyor es veu obligat a anar-les reiterant. Així, el ban es repeteix de manera quasi literal el 27 de gener de 1767 (f. 37). L'única diferència és que es modifiquen les penes pel darrer supòsit, el de fer danys als arbres etc., que passen a ser “de tres libras si fuera de días, y de seys libras si fuera de noche”.

El ban es torna a repetir el 15 de gener de 1771 (f. 54v), i en aquest cas es retrocedeix la innovació de les penes que s'havia fet el 1767 i es retorna a les mateixes de 1765 que hem transcrit. En aquest cas, després del ban es va fer constar que s'havia pregonat:

En la ciudad de Vich, a los diez y siete días del mes de enero del año mil setecientos setenta y uno. Ante mi el infrascrito escrivano pareció Juan Saló, pregonero público y jurado de ella, e hizo relación de haver en el día presente y arriba notado publicado

y pregonado el antecedente pregón en los puestos acostumbrados de los susodichos lugares y término, de que doy fe. Narciso Mestres, escrivano.

De nou es repeteix el pregó el 17 de gener de 1775 (f. 84v), amb els mateixos termes del 1771, remetent-se al pregó fet el dia 5 de gener pel terme de Savassona. En aquesta ocasió el pregó va ser llegit, pel pregoner, segons consta, el dia 22, *por los parages estilados del dicho término de Tavertet, y que después de haverlo publicado lo fixó en el puesto acostumbrado.*

El pregó següent és de 14 de març de 1777, publicat i penjat al terme el dia 16 (f. 99v). Aquest és l'únic que té variació ja que només conté els dos primers aspectes, el dels lloguers i el del joc. No queda clar si és per oblit o si és perquè la gent ja no infringia l'ordre de no treure fruits de terres d'altri. Sigui com sigui, la clàusula reapareix al pregó següent: el pregó del 8 de gener de 1779 (f. 109), fet seguint el tenor del pregó fet sis dies abans pel terme de Savassona, recupera el text "íntegre" de tres "capítols", com el que hem transcrit, mantenint també idèntiques les penes. A partir d'aquí el contingut es manté ja en els tres bans següents, de 16 de gener de 1781 (f. 126v), 31 de desembre de 1792 (f. 179), i 5 de gener de 1797 (f. 188).

D'aquests darrers només en el de 1781 es fa constar el pregó del ban, i en aquest cas es dóna més informació de com es feia el pregó, i també d'on s'enganyava. Concretament es recull que el ban es va llegir el dia 21 de gener en *el puesto acostumbrado de dicho lugar i término, y que después de publicado a son de trompeta, con alta e intelligible voz, lo fixó en el parage acostumbrado de la Plaza pública del referido lugar en que semejantes edictos suelen fixarse* (f. 127).

* * *

El segon tema o aspecte és un interessant conflicte relacionat amb la font del Puig i la bassa que hi havia prop d'ella, i una mena de font secundària o brollador que hi havia també a prop. De fet l'interessant no és el conflicte si-

nó la informació que ens proporciona sobre aquell sector.

El 26 d'abril de 1775 el batlle de Tavertet acudeix a Vic a la cúria del baró i fa relació a l'escrivà de la cúria de com, el dia abans, 25 d'abril, a instància de Isidre Jofré, Francesc Coromina i Adjutori Riera ha manat a Bernat Novelles, jornalier, que, sota pena de 3 lliures, no canviï res en *las balsas y fuente sitas en el terreno de la fuente del Puig, de la qual fuente y balsas deben tener el uso dichos instantes y otro sujetos del pueblo* (f. 85v, 87).

Dos dies més tard, el 28 d'abril, Bernat Novelles replica al manament presentant una súplica a la cúria del senyor en la qual al·lega que *la verdad en el assumpto és que por mis justos y legítimos títulos tengo y poseho una piessa de tierra sita cerca de dicho lugar, que linda a oriente parte con honores del manso Coromina y parte con honores del manso Correu, a mediodia con honores de dicho manso Coromina mediante en parte un camino y una assequia, a poniente con honores del mismo manso mediante moxones allí plantados, y al cierzo con honores del predicho manso Correu mediante una assequia y moxones, dentro de la qual [pieza de tierra] nace alguna poca de agua que se recoge en una balsa nombrada del Viver, sita dentro la misma piessa de tierra, independiente de las aguas de la fuente del Puig y otras qualesquier, de cuya agua nacida dentro de la misma piessa de tierra estoy en la justa i pacífica possession de usar*

Llinda on es llegeix: Font de Comú 1768, a la font del Puig, vora el poble de Tavertet.

Foto: Lluís González

de ella para mi asistencia y el riego de la misma piessa de tierra, en la qual insisto por no ser justo que el possessor durante el pleyto sea privado de su possessi3n. Per aix3, suplica que se li respecti la possessi3 i drets de regar (f. 86v-86).

El procurador del bar3, Mari3 Comes, at3n la s3plica de Bernat Novelles i ho notifica als que havien instat el plet. Sembla que el plet devia quedar aix3 perquè Novelles va seguir disposant de la bassa, i no es va recollir res m3s en el registre fins el 20 de juliol de 1776 (f. 92v). Aleshores 3s el batlle qui actua, potser executant la sent3ncia del Procurador. Efectivament, el batlle, encara Joan Arau (el masover de l'Avenc), d'ordre del procurador del bar3, mana a Bernat Novelles que sota pena de 25 lliures *no vacie (vulgo buidia) la balsa de agua en perjuicio del uso p3blico del pueblo de Tavertet, o bien d3 justas razones (si las tendr3), para qu3 hazer no deba*. El manament 3s notificat a la dona del dit Novelles el dia 24 de juliol, i el mateix dia compareix Novelles a Vic, a la c3ria del bar3, i responent al manament diu *que no crehe haver vaciado la balsa sino conforme a lo declarado por el mismo muy ilustre se3or instante, por lo que crehe no haver de abstenerse de continuar en el modo que hasta al dia lo ha practicado, y de costas re protesta*. La subseg3ent actuaci3 del batlle no es concreta fins el 7 de juliol, i en aquest cas no pas a inst3ncia del bar3 sin3 de l'Ajuntament de Tavertet. La decisi3 no sembla ser gaire dr3stica. Segons queda recollit per l'escriv3 de la c3ria l'endem3, el batlle havia mandado a Bernardo Novellas de Vall, labrador de la parroquia de Tavertet, que en

pena de cinco libras barcelonesas [...] no regasse ni malbaratasse la agua de la fuente o balsa del Viver que en dicha parroquia se halla, y en el terreno de la fuente del Puig.

Sembla, per tant, que Novelles va mantenir la possessi3 de la bassa i de la mena de brollador que hi havia tocant a la font del Puig.

* * *

...I, per acabar, dels bans i les basses als balls. En aquest cas tenim nom3s una not3cia, per3 resulta prou suggerent. El document, de 6 de juliol de 1797 (f. 189v), 3s molt clar i no requereix gaire explicaci3. 3s una s3plica adreçada pels fadrins de la parroquia al senyor bar3:

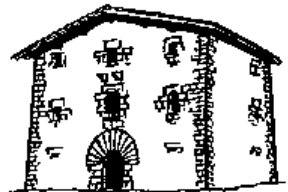
Muy Ilustre se3or.

Lorenzo Sala y Novellas, labrador natural de la parroquia de Sant Christ3fol de Tavertet, encargado de los mancebos de dicha parroquia y t3rmino, con la mayor veneraci3n expone a Vuestra Se3or3 que de tiempo im[me]morial se ha acostumbrado por la tarde del dia de san Jaime, en que se celebra especial fiesta en esta parroquia, despr3s de la celebraci3n del Rosario que se ha siempre celebrado de las dos hasta las tres de la tarde, y en las tres empieza la funci3n de bayle p3blico en la Plasa, que dura hasta el anocheecer. Y como el cura p3rroco perturbe esta funci3n, tardando la hora del Rosario sin otro motivo que el de su antojo, humildemente suplica a Vuestra Se3or3 se sirva disponer para que el baile —batlle— del t3rmino permita el que se empieza el

**automecànica
ferrer**
taller de reparacions

tel. 93 856 81 04 carrer sant mart3, 21
m3bil 689 520 597 08511 l'esquirol
jfferrer@cecauto.com Sta. ma. de corc3

**L'Avenc
Tavertet 08511
Barcelona
info@avenc.com**

**L'Avenc
DE TAVERTET**

Dansa dels olivaters de la Garrotxa i de l'Empordà. Recollit per Joan Amades. Costumari català, 1983. Vol.V.

baile —ball— en la Plasa a las tres de la tarde.

Que es gracia que espera del generoso proceder de Vuestra Señoría, y lo recibirá por sus encargados a singular favor.

Lorenzo Sala y Novellas, labrador. Vich y julio seis de mil setecientos noventa y siete.

objecció. Així consta en anotació al capdavall del document que acabem de transcriure:

Como lo pide, no ocurriendo reparo al bayle de Tavertet. El Barón de Sabasona.

Rafel Ginebra i Molins

Així, resulta que el rector feia la punyeta als fadrins i obstaculitzava el ball retardant la celebració del rosari. Els fadrins de Tavertet estaven organitzats en associació o confraria des d'abans de 1687². Cansats dels obstacles del rector demanen al senyor que els autoritzi a prescindir de si el rector celebra o no el rosari.

El baró va atendre la petició dels fadrins. Els ho concedeix sempre que el batlle no hi tingui

Notes

1- Arxiu i Biblioteca Episcopal de Vic, Arxiu de la Cúria Fumada - Savassona/2.

2- En aquesta data, almenys, és ja esmentat, en la visita pastoral, el ciri dels fadrins (ABEV, Arx. Parr. Tavertet, G-H/1, p. f. 17).

*Un veí de
l'Esquirol
anònim que
col·labora*

FAVES COMPTADES
restaurant

Carrer de Serrarols, 3
08511 Tavertet
T 938 525 030
restaurant@favescomptades.com
www.favescomptades.com

Els Cingles

Lloguer de
cases per caps
de setmana i
temporada

C. Balmes, 17
08511 TAVERTET
Barcelona
Tel. 93 852 50 30

Reserves 629 082 099
www.elscingles.com